

articulo mortis. 3. neque imminente pœnitentis infamia, si aliunde sit rite dispositus. 4. dilationem absolutionis non debere esse diuturnam, ne penitentes rite dispositi priventur gratia Sacramenti. Imo etsi non sint recte parati, dilatio non debet esse magna; ægre enim pœnitentes redeunt ad Sacramentum post tempus longe diuturnum. Tutius erit illôs sine absolutione dimissos rogare, ut post octo dies, aut quindecim revertantur, & ipsis animos addere, ut ante rēditum ea, quæ illis agenda præscribuntur, rite perficiant. Quod si nondum ab eis ablata fuerit occasio peccandi, vel consuetudo iterum absolutio differatur, donec emendantur. Vide Bened XIV. ep. Encycl. quæ incipit *Apostolica*.

55. Quæres autem quænam remedia præscribi debeant recidivis, & consuetudinariis? R. frequens Oratio priorum librorum lectio, aliqua austeritas corporea, fuga occasionum, certa sibi injungenda pœnitentia, vel eleemosyna, quoties in idem peccatum redeunt; denique Sacramentorum frequentia, præsertim Confessionis; nam ut docet D. Th. Suppl. q. 25. a. 1. *maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia, quam ex assuetudine nostrorum operum.* Quo remedio pro recidentibus in vitium turpe usum fuisse cum fructu D. Philippum Nerium, aliosque SS. Viros, constat ex eorum Actis. Nominatim vero de vitio pollutionis ait Tolletus lib. 5. c. 13. *Vix puto esse aliud efficax remedium, quam frequentissimam confessionem adhibere; est enim hoc Sacramentum efficax frenum, & qui hoc*

non utitur, non sibi promittat emendationem, nisi per miraculum. Quæ doctrina conformis est doctrinæ Ritualis Romani de Sac. Pœnit. dicentis: *in peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpe confiteantur, & si expediat, communicent.*

CAPUT IV.

De Confessione.

56. *Quæst. 1.* Quid sit Confessio Sacramentalis, & qualis ea debeat esse? R. est accusatio priorum peccatorum, facta Sacerdoti, legitime ad id muneris approbato, ad eorum remissionem obtinendam. Est necessaria saltem in voto, quatenus est pars Sacramenti pœnitentiæ, & quidem necessitate medii omnibus, qui post baptismum graviter peccaverunt, ut colligitur ex Tridentino Sess. 14. c. 5. Obligat autem per se confessionis præceptum in mortis articulo, & in quovis gravi vitæ periculo. Per accidens autem quando sumenda est Eucharistia; si sumpturus in mortali versetur, & quoties necessarium sit confiteri ad vincendam aliquam gravem tentationem.

57. *Quæst. 2.* Qualis integritas requiratur ad valorem confessionis? R. duplex solet distinguí confessionis integritas; alia physica, & *materialis*, qua quis omnia, & singula peccata confessori manifestat; alia *moralis*, & *formalis*, qua quis ea peccata confitetur, quæ habet in conscientia, eo modo humano, & morali, quod, attentis circumstantiis potest declarare; licet

forte per innoxiam oblivionem, aut alia justa de causa peccatum aliquod prætermittat. Jam vero integritas formalis semper est necessaria; quia Judex non potest legitimam fere sententiam de peccatis, nisi ea cognoscat; confessor ergo ut pœnitentem absolvat, debet agnoscere conscientiam ejus, adeoque ab eo audire debet omnia, & singula peccata, quoad more humano fieri possit.

58. Est etiam *per se*, & *ordinarie* loquendo necessaria *integritas materialis*, ita ut quisque teneatur post diligens conscientia examina aperire Confessori omnia, & singula mortalia, nondum rite confessa, eorumque numerum, & circumstantias speciem mutantem, ut definit Trid. Sess. 14. c. 7. Quod si ob multitudinem peccatorum pœnitens non possit invenire numerum definitum, satis est confiteri numerum probabilem, addendo *plus*, *minusve*; quæ verba extenduntur ad unum vel duo supra numerum indicatum, si numerus sit parvus; si vero maximus, ad plura referuntur secundum usitatum modum loquendi. In Consuetudinariis autem frustra requiritur sæpissime numerus etiam probabilis; adeoque ne errandi periculo exponantur, prudens Confessarius tantum exquiret tempus prævæ consuetudinis, & frequentiam peccatorum per dies, mensem, vel hebdomadam, atque ita saltem in genere eorum numerum apprehendet, quantum satis est ad ferendum iudicium de statu conscientia.

59. *Quest. 3.* An sint necessario confitendæ circumstantia peccati mortalis, quæ intra

eandem speciem notabiliter peccatum aggravant? R. affirmant probabiliter Suarius, Canus, Sanctius, aliique multi: quia tales circumstantia valde immutant iudicium confessarii. Quod confirmant ex Rit. Rom. dicente: *quod si pœnitens, numerum, speciem, & circumstantias explicatu necessarias non expresserit, Sacerdos eum interroget.* Ubi speciem peccati distinguit a circumstantiis. Catech. item Rom. p. 2. c. 5. §. 47. ait, in peccato mortali explicandas esse circumstantias: *quæ pravitatem valde augent, vel minuunt.* Nihilominus mihi probabilior videtur sententia negans circumstantias mere aggravantes esse materiam necessariam confessionis. Eam tenent S. Benard. Sen., S. Bonaventura, S. Antoninus, & D. Angelicus, quibus subscribitur Cardinales Toletus, & Lugo Roncaglia, Cabassutius, & alii bene multi.

60. Et quidem de mente D. Thomæ fatentur ipsi Adversarii Canus, Sotus, & alii, nec negare potuissent Concina, si S. Thomæ verba attento, & non præjudicato animo perlegisset. Ait enim in 4. dist. 16. q. 3. ar. 2.: *& quia circumstantia aggravantes, quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non peccati mortalis, non sunt de necessitate confessionis.* Atque ita S. Doctorem interpretatur, & sequitur B. Antoninus 3. p. tit. 14. §. 7. *Tertia sunt, quæ important disconvenientiam, ut furari multum (furari centum florenos multo gravius est, quam furari unum) & istas, quæ peccatum aggravant, confiteri est perfectum, sed quia non mutant speciem, nec aggravant in infinitum, non*

est necessarium eas confiteri secundum Thomam.

61. Ratio autem deducitur 1. ex Trid. dicente Sess. 14. c. 5. *eas circumstantias in Confessione explicandas, quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a pœnitentibus integre exponantur, neque iudicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de quantitate criminum recte censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.* Ex quibus verbis non obscure videtur excludi obligatio confitendi circumstantias, peccati speciem non mutant. Ratio. 2. est; quia alias pœnitentes inter graves angustias fluctuarent incerti de integritate confessionum, dubitantes, quænam sint circumstantia, quæ notabiliter aggravant; & hinc recte docet D. Th. loco cit. q. 2. ad 2. *quantitas peccati non potest Sacerdoti innotescere, quia nec ipse peccator scit, unde sufficit, quod cognoscat quantitatem, quæ ex specie peccati consurgit.* Unde recte Lugo deducit, eum, qui species peccati confitetur, vere explicare essentiam ejus, quæ tantum sumitur ex ratione ipsius specifica. Accedit, negari ab ipsis Adversariis obligationem confitendi circumstantias, quæ valde minuunt peccati gravitatem, puta vehementiam passionis, quæ ad peccandum trahit, alienam inductionem, gravem occasionem, & tentationem aliaque his similia; cur ergo imponenda est nobis obligatio confitendi circumstantias peccatum augentes intra eandem speciem?

62. Denique nemo tenetur servare legem dubiam, ut recte arguunt Cabassutius, & Roncaglia, & diserte tradit D. Th. quodl. 14. de Ver.

q. 17. a. 3.: *nullus ligatur per præceptum ali-quod, nisi mediante scientia illius præcepti; nomine autem scientiæ intelligit Ang. D. notitiam certam alicujus rei.* Unde lex confitendi circumstantias cum saltem sit valde dubia, non obligat in conscientia. Et ideo Tridentinum talem obligationem non aperuit, ut Lugo animadvertit, quia eam colligere satis non potuit ex Christi verbis, & Sacramenti institutione. Et quamvis opinio obligans ad confitendas circumstantias, sit omnino tutior, non ideo tenemur eam sequi ex prop. damnata Innoc. XI. quæ solum loquitur de illis sententiis circa materiam, & formam Sacramenti, quæ exponunt Sacramentum periculo nullitatis; in nostra autem opinione, etsi forte contra Deo esset falsa, confessio valida est, & saltem formaliter integra.

63. Sunt tamen aliquæ circumstantiæ aggravantes, quæ licet speciem ex se non mutant, ex alio capite confitendæ sunt; v. g. si circumstantia secum ferat censuram, vel reservationem; vel a Confessario prudenti interrogetur, ut statum pœnitentis melius possit agnoscere. Pariter quantitas furti, injuriæ, cet. quæ majori, vel minori indiget satisfactione, odium diuturnum, & diuturna carnis concupiscentia erga mulierem ob numerum peccatorum, quæ in illa diuturna mora replicantur; incestus cum consanguineis an in primo gradu, an in aliis; nam juxta communem sententiam in primo gradu est diversæ speciei ab aliis. De aliis gradibus usque ad quartum disputant Theologi, an sint ejusdem speciei inter se, & cum affinibus. Explicandus au-

tem erit incestus inter privignum, & novercam, interque socerum, & nurum. Denique damnata est ab Innoc XI. hæc propositio: *non te nemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudine*. Confessori enim, ut Medico spirituali jus est, ut interrogando cognoscat ægritudinem penitentis ad eam curandam opportunis remediis, & penitens debet illi declarare omne id, quod ad salutem suam conferre potest; atque in hoc sensu intelligendum est Rituale Romanum, & Romanus Catechismus.

64. *Quæst. 4. An sit obligatio confitendi peccata dubia?* R. si peccata sint positive dubia, nempe si utrinque rationes adsint probabiles, negant communiter omnes ii, qui tuentur licitum esse sequi opinionem vere probabilem, quantumvis minus tutam; nam qui cum fundamento dubitat, an peccaverit, necne, potest sibi efformare judicium prudens de eo, quod non teneatur confiteri, deponendo dubitationem. Si vero peccata sint negative dubia, multi etiam probabilistæ docent, ea necessario clavibus subjicienda. Ita Sanctius, Layman, Busembaum, & alii ex Trid. Sess. 14. c. 5. dicente: *oportere a penitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri*. Confirmat D. Thomas in 4. d. 21. q. 1. art. 3. ad 3. Atque hæc videtur esse praxis fidelium, qui solent confiteri omnia mortalia, prout conscientia dictat, certa nimirum ut certa, dubia tamen ut dubia.

65. Et quamvis multi, & graves DD. cum S. Antonino contrarium sentiant, scilicet du-

bium quod caret probabili ratione, deponi debere ut loquitur Habert, adeoque nulla esse obligationem confitendi peccata dubia, neque ea proprie esse in conscientia; nihilominus in praxi standum est communi sententiæ & penitentes suadendi sunt, ut confiteantur omnia mortalia, sive positive dubia sint, sive negative; nam ut ait Lugo, in re morali non est facile recedendum a communi sententiâ. Itaque is, qui dubitat, an peccatum, quod commisit, sit mortale, vel veniale, tenetur illud confiteri: pariter is, qui dubitant, an illud confessus fuerit. Quamquam si quis diligens sit in examinandis, & confitendis peccatis, & post elapsam multum tempus dubitet, an aliquod omiserit, potest moraliter sibi persuadere, de illo fuisse confessum. Imo subjungit Concina: si quis prius ex prava consuetudine in plura peccata lapsus fuerit, & postea sit vere conversus per constantem, vitæ integritatem, si tunc dubitet, an omiserit in Confessione generali, particulari diligenter peracta aliquod peccatum, vel circumstantiam, Confessarius prohibeat illi, ne recogitet quidem de præterita vita, sed piis meditationibus incumbat.

66. Scrupulosi autem minime tenentur præterita peccata confiteri, nisi certi sint ea non fuisse confessos. Item eximi debent ab obligatione confitendi peccata dubia ii, qui sunt meticulose conscientiæ, nec solent deliberate peccato mortali consentire; hi enim prudenter judicare possunt sese non præstitisse assensum, cum præsumptio sumatur ex communiter contingentibus. Monet autem hic Suarius, eum, qui sola

peccata dubia confitetur, monendum esse, ut addat aliquod certum ex alias confessis, ut absolutio cadat super materiam certam. Si quis autem peccatum, quod ut dubium confessus est, reperiat esse certum, debet illud confiteri ut certum, ut tener communis sententia; secus vero si ut certum confessus fuerit, & postmodum de illo dubitet. Si quis tamen ita dixerit: peccavi sex, aut septies, plus minusve, & postea certo noverit peccasse septies, aut octies, non tenetur iterum confiteri, cum moraliter non varietur iudicium Confessoris.

67. *Quest 5.* Quænam excusent ab integritate materiali confessionis? R. excusat impotentia physica, vel moralis, cum præceptum Divinum non obliget ad impossibile. *Impium est*, inquit Trid. Sess. 14. c. 5. *confessionem . . . impossibilem dicere; aut carnificinam conscientiarum appellare.* Itaque ex hoc capite ab integritate materiali excusatur, qui post diligens conscientie examen alicujus peccati gravi obliviscitur. Diligentia autem debet esse moralis, & prudens, qualem in arduis negotiis viri prudentes adhibere solent; si quid autem postea occurrat, quod non sit in Confessione explicatum, & materia sit gravis, in altera Confessione manifestandum erit, ut constat ex 11. propos. damnata ab Alex. VII. dicente: *peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.* Invalida autem, & nulla erit Confessio non integra ex ignorantia, vel negligentia graviter culpabili, cum Tridentinum requirat diligentem sui

discussionem. Rudes autem adjuvari possunt a Confessario, quod in aliis personis non probat Suarius. *V. Catech. Rom. p. 2. c. 5.*

68. Excusatur etiam a materiali integritate qui usum linguæ non habet, ut mutus, qui tamen per nutum, vel scripturam tenetur peccata sua manifestare, modo non adsit periculum evulgationis. 3. Surdus, qui non possit omnia explicare; satis enim est explicare quæ possit. 4. ignarus idiomatis, tempore præcepti, vel gravis necessitatis; nec est obligatio confitendi per interpretem, nisi instet præceptum propriæ charitatis, ut cum de contritione non sit securus; & in articulo mortis, in quo multi dicunt, satis esse, aliquod peccatum confiteri, accusando se generatim de ceteris. 5. qui versantur in conflictum, vel naufragio, dicto uno peccato, & si id fieri non possit sine infamia, confitendo in genere peccata, possunt absolvi, & quidem simul sub illa formula, *Ego vos absolvo*, cet. 6. tempore contagii, vel pestis, si confessarius nequeat absque periculo, etiam procul adstans ipsum diutius audire, potest uno, vel altero audito crimine, ægrotum absolvere. 7. Moribundus, usu linguæ destitutus, si petat absolvi, aut signa dolorum coram aliis dederit, petendo Confessionem. Ita communis sententia cum S. Thoma, Antonino, Rituali Romano, & confirmat Ecclesiæ praxis. Imo etsi nulla signa doloris de novo dederit, modo christiane vixerit, posse, & debere absolvi conditionate, multi docent cum SS. Antonino, & Augustino, ut quomodo possit, æternæ illius saluti consulatur, atque hæc doctrina in praxi est consulenda.

69. Quid vero de eo, qui fuit sensibus destitutus in actu peccati, puta duelli, adulterii, cet. ? R. adhuc eum sub conditione absolvendum, si catholicus fuerit censent Holzeman, & alii, ducti auctoritate D. Augustini lib. 1. de adult. conjug. c. 28. dicentis: *Ego non solum alios Catechumenos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugis copulati retinent adulterina consortia, si desperati, & intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinæ carnis illecebris usque ad baptismum statuerant retinerit? quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit.*

70. Ex capite impotentæ excusatur etiam infirmus, qui est in gravi periculo, ne deficiat, antequam integre confiteantur. Pariter: si instet necessitas dandi Viatici, & ob angustias temporis confessio perfici nequeat, vel sine infamia integra fieri non possit, tunc confessarius debet audire peccata graviora, & illum absolvere, imposita illi obligatione perficiendi confessionem, si postea licuerit. Nec integre confiteri tenetur, qui id non potest facere sine periculo gravi spiritali vel proprio, vel confessoris, ut si prudenter timeas confessarium fracturum esse sigillum, vel sumpturum inde occasionem peccandi. Verum si haberi potest alius confessor, adeundus est, aut differenda confessio, nisi præceptum instet, aut immineat scandalum. Idem dico, si ex confessione alicujus peccati prudenter timeatur infamia, confessioni extrinseca; nam ea, quæ

consistit in sola manifestatione peccati facta confessario, est necessaria, nec satis est ad integritatem impediendam; sicut non est sufficiens ratio dimidiandæ confessionis populi concursus, quantumvis magnus, ut constat ex prop. damn. ab Innoc. XI. *Licet sacramentaliter absolvere dimidiata confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die alicujus magnæ Festivitatæ, vel Indulgentiæ.*

71. Quæst. 6. An sit obligatio detegendi in confessione peccati socium, seu complicem? R. 1. id non licere, quando non necesse est ad integritatem confessionis, cum nulla sit justa causa ipsum infamia notandi apud confessarium. Quod si pœnitens possit ei confiteri, qui non cognoscit personam complicitis, tenetur id facere; & in hoc omnes conveniunt, inquit Suarez. Id intellige, si comode possit; neque enim ideo tenetur diu differe confessionem, si sit in peccato lethali, aut urgeat præceptum communicandi, vel magna inde privaretur gratia spiritali. R. 2. contra Navarrum, & alios: pœnitens tenetur confiteri peccatum mortale, vel ejus circumstantiam mutantem peccati speciem, etiamsi explicari nequeat sine manifestatione complicitis. Ita communis sententia cum D. Th. opusc. 12. q. 7. dicente: *Si speciem peccati exprimere non possit, nisi exprimendo personam, cum qua peccavit, puta, si cum sorore concubuit, necesse est, ut exprimendo peccati speciem, exprimat personam. Sed si fieri potest, debet querere talem Confessorem, qui personam sororis non cognoscat.*

72. Idem docet S. Bernardus in form. bon. vitæ: *de nullo*, inquit, *sinistre loquaris*, nisi in confessione, *ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum*. Ratio autem est, quia integritas confessionis servari debet, cum licite servari potest; nec illicita potest esse manifestatio criminis, quæ fit ex causa justa, qualis est confessionis. Accedit complicem, dum peccato consentit, amittere jus ad famam in ordine ad confessionem illius peccati. Non ideo tamen potest confessarius exquirere nomen complicitis, ut declaravit Bened. XIV. in Constitutione, quæ incipit: *ubi primum*, ubi sub gravibus pœnis prohibentur confessarii pœnitentem adigere ad manifestandum nomen complicitis, & locum habitationis sub specioso prætextu ipsum cerrigendi. Id tamen non prohibet, quominus confessarius possit inquirere circumstantias peccati, quæ speciem mutant, aut quæ necessariæ sunt, ut pœnitentis correptioni consulat, puta, an persona, cum qua peccaverit, sit consanguinea in primo, vel secundo gradu, an ligata voto, an sit ejus ancilla, & habitet in eadem domo, cet. Atque etiam cum agitur de graviore malo, vel scandalo vitando potest confessarius obligare pœnitentem, ut revelet ei, cui impedire malum incumbit; raro autem expedit, ut confessarius hoc sibi munus arroget ob periculum scandali, revelationis sigilli, & offensionis sacri ministerii.

Utrum pœnitens, qui reservatum peccatum habit posit cetera confiteri, prætermisissis reservatis, Superiori postea confitendis? dicemus ubi de reservatione.

73. Quæst. 7. Quænam sunt reliquæ conditiones confessionis? R. in primis debet esse vocalis ex usu, ex praxi Ecclesiæ, citra necessitatem graviter obligantem, & ex Concilio Florentino, requirente oris confessionem, denique ex communi Theologorum consensu cum S. Th. quolib. 1. q. 6. art. 1. Non est tamen de essentia Sacramenti, & in necessitate fieri potest nutibus, gestibus, vel scripto, ut in mutis, & moribundis sensibus destitutis fieri solet. Imo si quis ob anxietatem loqui non possit, aut ob summam verecundiam aliter sese explicare non possit ut in puella accidere potest, satis erit, ut in scripto peccata sua legenda tradat confessario, quibus ab eo lectis, ipsa dicat: *de his me accuso*. Ita Suarez, De-Lugo, Salmat. & constat ex *Extrav. inter cunctos in Privileg.* ubi dicitur: *nisi articulus necessitatis occurrat, sanctificanda est oris confessio*. Jam vero qui aliter non potest, tenetur confiteri per nutus, vel scripturam tempore præcepti; etsi quoad scripturam id multi non admittant extra mortis articulum. Surdi autem etsi non obligentur scripto confiteri, suadendi sunt id facere, si commode possint, ne ab aliis audiantur.

74. Alia conditio est, ut sit *secreta*; publica enim confessio non obligat, nisi ex præcepto charitatis in bello, naufragio, cet. in quo satis est aliquot peccatum confiteri, & de ceteris se accusare in genere, ut supra dictum est. Tertia, ut sit *vera*, ita ut qui confessorem decipiat in re gravi, & necessaria, mortaliter peccet, & irritam faciat confessionem. Quod si

in re levi, aut in materia non necessaria quis mentiatur in confessione, non peccat graviter, tum quia materia levis est, tum quia non decipitur Sacerdos in re gravi. Potest tamen aliquando esse mortale; v. g. si mentitur circa veniale, non apponendo aliam materiam Sacramenti, quia redderet absolutionem invalidam. Pariter si neget mortale alias confessum confessario legitime interroganti; vel afirmet mortale, quod non fecit, vel neget id, quod revera fecit, & tenetur confiteri; tunc autem præter mendacium grave committit etiam sacrilegium contra virtutem religionis.

75. *Quæst. 8.* Quando confessio sit invalida ex parte confessoris? R. 1. si jurisdictionem non habuit, vel certe impeditam per censuram, nisi sit toleratus. 2. si formam absolutionis quoad substantiam vitiavit. 3. si non habuit intentionem absolvendi. 4. si peccatum nullum intellexit; verum si confessarius vel ob surditatem, distractionem, vel ignorantiam sine culpa pœnitentis aliqua non intellexit, aut putavit veniale, quod fuit mortale, nulla est obligatio iterandi totam confessionem, sed satis est repetere id, de quo dubitat, an intellexerit. Secus si pœnitens fide mala quærat confessarium surdum, vel ignarum; tunc enim cum peccaverit, nec fuerit rite dispositus, invalida est confessio, & denuo est iteranda.

73. *Quæst. 9.* Quomodo confessio sit invalida ex parte pœnitentis? R. 1. quoties confessio fuit, nulla, vel quia pœnitens tacuit sciens prudens aliquod peccatum mortale nondum ri-

te confessum, vel negligens fuit in discutienda conscientia, vel caruit dolore, aut propositio se emendandi, & tollendi occasiones, cet. Quod si confessio per culpam pœnitentis fuit invalida, repetenda sunt eadem peccata, quasi non fuissent confessa, quia confessio non fuit Sacramentalis.

77. Sunt tamen multi putantes sufficere, si pœnitens confiteatur eidem confessario, qui saltem in genere meminerit status pœnitentis, se iterum accusare de peccatis olim confessis, cum hæc ratificatio conjuncta cum præcedenti notitia confessoris reddat confessionem sacramentalem. Quæ opinio magis communis est, nec minus probabilis, quam tuentur S. Antoninus, De Lugo, Navarrus, & alii; idemque affirmant, cum defectus se habuit ex parte confessarii. Contra vero dicendam, si alius sit confessarius, aut si sit idem, & non recordetur præteritæ confessionis, quantum est satis ad iudicium ferendum de statu pœnitentis, vide alia apud auctorem.

CAPUT V.

De satisfactione.

78. Satisfactio in genere est quævis pœna, seu punitio sui ad compensanda peccata, sive illa sit sponte suscepta, sive a Deo immissa, & ab homine accepta in criminum suorum compensationem. Satisfactio vero Sacramentalis est pœnitentia, a confessario imposita pœnitenti juxta gravitatem peccatorum, & facultatem pœni-